

นามศัพท์ นามนาม คุณนาม สัพพนาม
 ลิงค์วจนะ วิภัตติ

อายตนิบาต

คำเชื่อมหรือคำต่อระหว่างศัพท์ใช้เป็นคำแปลประจำหมวดวิภัตติทั้ง
 ๗ ดังนี้

วิภัตติ	เอกวจนะ	พหุวจนะ
ปจมา	อ.- (อันว่า)	อ.-ท. (อันว่า-ทั้งหลาย)
ทุตติยา	ซึ่ง, สู, ยัง, ลั้น, ตลอด, กะ, เฉพาะ	ซึ่ง-ท., สู-ท., ยัง-ท., ลั้น-ท., ตลอด-ท., กะ-ท., เฉพาะ-ท.
ตติยา	ด้วย, โดย, อัน, ตาม, เพราะ, มี, ด้วยทั้ง, ข้าง, ทาง	ด้วย-ท., โดย-ท., อัน-ท., ตาม-ท., เพราะ-ท., มี-ท., ด้วยทั้ง-ท., ข้าง-ท., ทาง-ท.
จตุตถิ	แก่, เพื่อ, ต่อ	แก่-ท., เพื่อ-ท., ต่อ-ท.
ปญจมี	แต่, จาก, กว่า, เหตุ	แต่-ท., จาก-ท., กว่า-ท., เหตุ- ท.
ฉฎฐิ	แห่ง, ของ, เมื่อ	แห่ง-ท., ของ-ท., เมื่อ-ท.
สตุตถมี	ใน, ใกล้, ที่, ครั้นเมื่อ, ในเพราะ, เหนือ, บน,	ใน-ท., ใกล้-ท., ที่-ท., ครั้นเมื่อ-ท., ในเพราะ-ท., เหนือ-ท., บน-ท., ณ-ท.

วิภัติ	เอกวจนะ	พหุวจนะ
อาลปนํ	ແ່ະ, ດູກ່ອນ, ພ້າແຕ່	ແ່ະ-ທ., ດູກ່ອນ., ພ້າແຕ່-ທ.

การันต์ ๑๓

การันต์ คือ สระที่สัทศัพท์ แบ่งลงในลิงค์ทั้ง ๓ ดังนี้

๑. ปุงลิงค์มี ๕ การันต์ คือ อ อิ อี อุ อู

๒. อิตถิลิงค์มี ๕ การันต์ คือ อา อิ อี อุ อู ๑

๓. นปุงสกลิงค์มี ๓ การันต์ คือ อ อิ อุ ๑

หมายเหตุ:-

โดยย่อการันต์นั้นมี ๖ คือ อ อา อิ อี อุ อู

โดยพิสดารนั้นมี ๑๓ คือ อ อิ อี อุ อู, อา อิ อี อุ อู, อ อิ อุ

1. ท่องแบบให้ได้ เขียนได้
2. ทำตัว (เปลี่ยนวิภัติและการันต์ได้)
3. แปลได้
4. สามารถนำไปแต่งประโยค/ศัพท์

การแจกนามนามในปุงลิงค์

อ การันต์ ในปุงลิงค์ = ปุริส

การันต์ในปุงลิงค์

อ การันต์ในปุงลิงค์แจกอย่าง ปุริส (บุรุษ) ดังนี้

วิภัตติ	เอกวจนะ	พหุวจนะ
ปจมา	ปุริโส (ลี) แปลง อ+ลี เป็น โอ = ปุริโส อ.บุรุษ	ปุริสา (โย) แปลง อ+โย เป็น อา = ปุริสา อ.บุรุษ ท.
ทุตिया	ปุริสั (อ) ลง อํ คง อํ ไว้ ปุริสั ซึ่งบุรุษ สู้บุรุษ ยังบุรุษ สิ้นบุรุษ ตลอดบุรุษ กะบุรุษ เฉพาะบุรุษ	ปุริเส (โย) แปลง อ+โย เป็น เอ = ปุริเส ซึ่งบุรุษ ท. สู้บุรุษ ท. ยังบุรุษ ท. สิ้นบุรุษ ท. ตลอดบุรุษ ท. กะบุรุษ ท. เฉพาะบุรุษ ท.
ตติยา	ปุริเสน (นา) แปลง อ+นา เป็น เอน ปุริเสน ด้วยบุรุษ โดยบุรุษ อันบุรุษ ตามบุรุษ	ปุริเสหิ ปุริเสภิ (หิ) ลง หิ คง หิ ไว้ เอา อ เป็น เอ = ปุริเสหิ ด้วยบุรุษ ท.

วิภัตติ	เอกวจนะ	พหுவจนะ
จตุตถิ	<p>ปฺริสสุส (ส) แปลง อ+ส เป็น สส ปฺริสสาย แปลง อ+ส = อาย ปฺริสตุถิ (ส) แปลง อ+ส = ตุถิ แก่บุรุษ เพื่อบุรุษ ต่อบุรุษ</p>	<p>ปฺริสถานํ (นํ) ลง นํ คง นํ ไว้ ทีฆะ อ เป็น อา = ปฺริสถานํ แก่บุรุษ ท. เพื่อบุรุษ ท. ต่อบุรุษ ท.</p>
ปณจมิ	<p>ปฺริสสุมา (สุมา) ลง สุมา คง สุมา ไว้ ปฺริสมหา แปลง สุมา เป็น มหา ปฺริสตา แปลง สุมา เป็น อา แต่บุรุษ จากบุรุษ กว่าบุรุษ เหตุบุรุษ</p>	<p>ปฺริเสหิ ลง หิ คง หิ ไว้ เอา อ เป็น เอ = ปฺริเสหิ ปฺริเสภิ แปลง หิ เป็น ภิ เอา อ เป็น เอ = ปฺริเสภิ แต่บุรุษ ท. จากบุรุษ ท. กว่าบุรุษ ท. เหตุบุรุษ ท.</p>

วิภัตติ	เอกวจนะ	พหுவจนะ
ฉฐจि	<p>ปฐสส (ส) แปลง อ+ส เป็น สส แห่งบุรุษ ของบุรุษ เมื่อบุรุษ</p>	<p>ปฐสสน (น) ลง น คง น ไร่ ที่ณะ อ เป็น อา = ปฐสสน แห่งบุรุษ ท. ของบุรุษ ท. เมื่อบุรุษ ท.</p>
สตุตมิ	<p>ปฐสสมิ ลง สมิ คง สมิ ไร่ ปฐสมหิ แปลง สมิ เป็น มหิ ปฐเส แปลง สมิ เป็น เอ ในบุรุษ ไกล้บุรุษ ที่บุรุษ ครันเมื่อบุรุษ ในเพราะบุรุษ เหนือบุรุษ บนบุรุษ ณ บุรุษ</p>	<p>ปฐเสสุ (ส) ลง สสุ คง สสุ ไร่ เอ อ เป็น เอ = ปฐเสสุ ในบุรุษ ท. ไกล้บุรุษ ท. ที่บุรุษ ท. ครันเมื่อบุรุษ ท. ในเพราะบุรุษ ท. เหนือบุรุษ ท. บนบุรุษ ท. ณ บุรุษ ท.</p>

วิภัตติ	เอกวจนะ	พหุวจนะ
อาลปนํ	ปฺริส (ลี) ลง ลี ลบ ลี แนะบุรุษ คูก่อนบุรุษ ข้าแต่บุรุษ	ปฺริสา (โย) แปลง อ+โย เป็น อา แนะบุรุษ ท. คูก่อนบุรุษ ท. ข้าแต่บุรุษ ท.

ศัพท์เหล่านี้แจกเหมือน ปฺริส (บุรุษ)

อาจารย์ (อาจารย์)	ชน (ชน)	พก (นกยาง)	วานร (ลิง)
กุมาร (เด็ก)	ตุรค (ม้า)	ภว (ภพ)	สหาย (เพื่อน)
ขตุตฺย (กษัตริย์)	เถน (ขโมย)	มนุสฺส (มนุษย์)	หตุถ (มือ)
คณ (หมู่)	ทุต (ทูต)	ผลิก (แก้วผลึก)	โลก (โลก)
โจร (โจร)	ธช (ธง)	ปาวก (ไฟ)	รุกข (ต้นไม้)
ฉณ (มหรสป)	นร (คน)	ยกข (ยักษ์)	

ตัวอย่างการแจก กุมาร (เด็ก) เหมือน ปุริส (บุรุษ) ดังนี้
 อ การันต์ในปุงลิงค์แจกอย่าง กุมาร (เด็ก) ดังนี้

วิภัตติ	เอกวจนะ	พหุวจนะ
ปจมา	กุมารโ ปุริโส	กุมารา ปุริสา
ทุตติยา	กุมารํ ปุริสํ	กุมारे ปุริเส
ตติยา	กุมारेण ปุริเสน	กุมारेहि กุมारेภि ปุริเสहि ปุริเสहि
จตุตถี	กุมารสฺส (ปุริสสฺส) กุมาราย (ปุริสาย) กุมารตถํ (ปุริสตถํ)	กุมารานํ (ปุริสานํ)
ปลยจมี	กุมารสฺมา (ปุริสสฺมา) กุมารมฺหา (ปุริสมฺหา) กุมารา (ปุริสา)	กุมारेहि (ปุริเสहि) กุมारेภि (ปุริเสภิ)
ฉฎฐี	กุมารสฺส (ปุริสสฺส)	กุมารานํ (ปุริสานํ)
สप्तตมี	กุมารสฺมี (ปุริสสฺมี) กุมารมฺหิ (ปุริสมฺหิ) กุมारे (ปุริเส)	กุมारेสุ (ปุริเสสุ)
อาลปนํ	กุมาร (ปุริส)	กุมารา (ปุริสา)

จงแต่งประโยคภาษาไทยต่อไปนี้เป็นภาษามคธ

๑. อ.อาจารย์ ของมนุษย์ ท. ในโลก ๆ
โลกสมัย (โลกมหิ, โลก) มนุสสถาน อจาริโย
๒. อ.โจร ท. บนต้นไม้ ท. ของกษัตริย์ ๆ
ขตติยสุส รุกเขสุ โจรา ๆ

การทำตัวรูป ปุริส (บุรุษ) ดังนี้ (คัมภีร์ปทรุปสัทธิ
และสมเด็จพระมหาสมณเจ้า)

ปุริโส ศัพท์เดิมคือ ปุริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง สิ ปจมาวิภัตติ
ฝ่ายเอกวณะ แปลง อ กับ สิ เป็น โอ สำเร็จรูปเป็น ปุริโส ปุริโส
แปลว่า อ.บุรุษ ๆ

ปุริสา ศัพท์เดิมคือ ปุริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง โย ปจมาวิภัตติ
ฝ่ายพหุวณะ แปลง อ กับ โย เป็น อา สำเร็จรูปเป็น ปุริสา
ปุริสาแปลว่า อ.บุรุษ ท. ๆ

ปุริสั ศัพท์เดิมคือ ปุริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง อ¹ ทุตติยาวิภัตติ
ฝ่ายเอกวณะ แปลง อ เป็น อ สำเร็จรูปเป็น ปุริสั ปุริสั แปลว่า
ซึ่งบุรุษ, ผู้บุรุษ, ยังบุรุษ, สิ้นบุรุษ, ตลอดบุรุษ, กะบุรุษ, เฉพาะบุรุษ ๆ

ปุริเส ศัพท์เดิมคือ ปุริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง โย ทุตติยาวิภัตติ
ฝ่ายพหุวณะ แปลง อ กับ โย เป็น เอ สำเร็จรูปเป็น ปุริเส ปุริเส

¹ ในมติของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า และคัมภีร์ปทรุปสัทธิ ให้แปลง อ เป็น อ นิคหิต ในทุกที่ ๆ เป็นทุตติยาวิภัตติ ๆ

แปลว่า ชิ่งบุรุษ ท., สู่บุรุษ ท., ย้งบุรุษ ท., ลิ่นบุรุษ ท., ตลอดบุรุษ ท., กะบุรุษ ท., เฉพาะบุรุษ ท. ๑

ปฺริเสน ศัพท์เดิมคือ ปฺริส อ การันต์ในปฺงลิงค์ ลง นา ตติยาวิภัติ ฝ้ายเอกวจนะ แปลง อ กับ นา เป็น เอน สำเร็จรูปเป็น ปฺริเสน ปฺริเสน แปลว่า ด้วยบุรุษ, โดยบุรุษ, อันบุรุษ, ตามบุรุษ, เพราะบุรุษ, มีบุรุษ, ด้วยทั้งบุรุษ, ข้างบุรุษ, ทางบุรุษ ๑

ปฺริเสหิ ศัพท์เดิมคือ ปฺริส อ การันต์ในปฺงลิงค์ ลง หิ ตติยาวิภัติ ฝ้ายพหูวจนะ ลง หิ คง หิ ไว้ แปลง อ เป็น เอ สำเร็จรูปเป็น ปฺริเสหิ แปลว่า ด้วยบุรุษ ท., โดยบุรุษ ท., อันบุรุษ ท., ตามบุรุษ ท., เพราะบุรุษ ท., มีบุรุษ ท., ด้วยทั้งบุรุษ ท., ข้างบุรุษ ท., ทางบุรุษ ท. ๑

ปฺริเสภิ ศัพท์เดิมคือ ปฺริส อ การันต์ในปฺงลิงค์ ลง หิ ตติยาวิภัติ ฝ้ายพหูวจนะ แปลง หิ เป็น ภิ แปลง อ เป็น เอ สำเร็จรูปเป็น ปฺริเสภิ แปลว่า ด้วยบุรุษ ท., โดยบุรุษ ท., อันบุรุษ ท., ตามบุรุษ ท., เพราะบุรุษ ท., มีบุรุษ ท., ด้วยทั้งบุรุษ ท., ข้างบุรุษ ท., ทางบุรุษ ท. ๑

ปฺริสสส² ศัพท์เดิมคือ ปฺริส อ การันต์ในปฺงลิงค์ ลง ส จตุตถวิภัติ ฝ้ายเอกวจนะ ลง ส คง ส ไว้ แล้วลง ส อากม สำเร็จรูปเป็น ปฺริสสส ปฺริสสส แปลว่า แก่บุรุษ, เพื่อบุรุษ, ต่อบุรุษ ๑

² ทำตัวตามคัมภีร์ปทฺฐปฺลิตฺธิ ๑ ในบาลีสนามหลวงหรือมติของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า แปลง ส เป็น สฺส ๑

ปริสาย ศัพท์เดิมคือ ปริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง ส จตุตถีวิภัตติ
 ฝ่ายเอกวจนะ แปลง อ กับ ส เป็น อาย สำเร็จรูปเป็น ปริสาย ปริสาย
 แปลว่า แก่บุรุษ, เพื่อบุรุษ, ต่อบุรุษ ฯ

ปริสตุถ์ ศัพท์เดิมคือ ปริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง ส จตุตถีวิภัตติ
 ฝ่ายเอกวจนะ แปลง ส เป็น ตุถ์ สำเร็จรูปเป็น ปริสตุถ์ ปริสตุถ์
 แปลว่า แก่บุรุษ, เพื่อบุรุษ, ต่อบุรุษ ฯ

ปริสถาน์ ศัพท์เดิมคือ ปริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง นั จตุตถีวิภัตติ
 ฝ่ายพหูวจนะ ลง นั คง นั ไว้ ทีฆะ อ เป็น อา สำเร็จรูปเป็น ปริสถาน์
 ปริสถาน์ แปลว่า แก่บุรุษ ท., เพื่อบุรุษ ท., ต่อบุรุษ ท. ฯ

ปริสสุมา ศัพท์เดิมคือ ปริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง สุมา ปัลลจมีวิภัตติ
 ฝ่ายเอกวจนะ ลง สุมา คง สุมา ไว้ สำเร็จรูปเป็น ปริสสุมา ปริสสุมา
 แปลว่า แต่บุรุษ, จากบุรุษ, กว่าบุรุษ, เหตุบุรุษ ฯ

ปริสมุหา ศัพท์เดิมคือ ปริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง สุมา ปัลลจมีวิภัตติ
 ฝ่ายเอกวจนะ แปลง สุมา เป็น มุหา สำเร็จรูปเป็น ปริสมุหา ปริสมุหา
 แปลว่า แต่บุรุษ, จากบุรุษ, กว่าบุรุษ, เหตุบุรุษ ฯ

ปริสสา ศัพท์เดิมคือ ปริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง สุมา ปัลลจมีวิภัตติ
 ฝ่ายเอกวจนะ แปลง อ กับ สุมา เป็น อา สำเร็จรูปเป็น ปริสสา ปริสสา
 แปลว่า แต่บุรุษ, จากบุรุษ, กว่าบุรุษ, เหตุบุรุษ ฯ

ปริสเสหิ ศัพท์เดิมคือ ปริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง หิ ปัลลจมีวิภัตติ
 ฝ่ายพหูวจนะ ลง หิ คง หิ ไว้ แปลง อ เป็น เอ สำเร็จรูปเป็น ปริสเสหิ
 แปลว่า แต่บุรุษ ท., จากบุรุษ ท., กว่าบุรุษ ท.,
 เหตุบุรุษ ท. ฯ

ปริเสภี ศัพท์เดิมคือ ปุริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง หิ ปัลลจมีวิภัตติ
 ฝ่ายพหูพจน์นะ แปลง หิ เป็น ภิ แปลง อ เป็น เอ สำเร็จรูปเป็น
 ปุริเสภี แปลว่า แต่บุรุษ ท., จากบุรุษ ท., กว่าบุรุษ ท.,
 เหตุบุรุษ ท.๑

ปุริสสส ศัพท์เดิมคือ ปุริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง ส ฉัญจวิภัตติ
 ฝ่ายเอกพจน์นะ ลง ส คง ส ไว้ แล้วลง ส อากม สำเร็จรูปเป็น ปุริสสส
 ปุริสสส แปลว่า แห่งบุรุษ, ของบุรุษ, เมื่อบุรุษ ๑

ปุริสถานํ ศัพท์เดิมคือ ปุริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง นํ ฉัญจวิภัตติ
 ฝ่ายพหูพจน์นะ ลง นํ คง นํ ไว้ ทิฆะ อ เป็น อา สำเร็จรูปเป็น ปุริสถานํ
 ปุริสถานํ แปลว่า แห่งบุรุษ ท., ของบุรุษ ท., เมื่อบุรุษ ท.๑

ปุริสมฺหิ ศัพท์เดิมคือ ปุริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง สฺมึ สัตตมีวิภัตติ
 ฝ่ายเอกพจน์นะ แปลง สฺมึ เป็น มฺหิ สำเร็จรูปเป็น ปุริสมฺหิ ปุริสมฺหิ
 แปลว่า ในบุรุษ, ใกล้บุรุษ, ที่บุรุษ, ครั้นเมื่อบุรุษ, ในเพราะบุรุษ,
 เหนือบุรุษ, บนบุรุษ, ณ บุรุษ ๑

ปุริเส ศัพท์เดิมคือ ปุริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง สฺมึ สัตตมีวิภัตติ
 ฝ่ายเอกพจน์นะ แปลง อ กับ สฺมึ เป็น เอ สำเร็จรูปเป็น ปุริเส ปุริเส
 แปลว่า ในบุรุษ, ใกล้บุรุษ, ที่บุรุษ, ครั้นเมื่อบุรุษ, ในเพราะบุรุษ,
 เหนือบุรุษ, บนบุรุษ, ณ บุรุษ ๑

ปุริเสสุ ศัพท์เดิมคือ ปุริส อ การันต์ในปุงลิงค์ ลง สฺ สุ สัตตมีวิภัตติ
 ฝ่ายพหูพจน์นะ ลง สฺ คง สฺ ไว้ แปลง อ เป็น เอ สำเร็จรูปเป็น ปุริเสสุ
 ปุริเสสุ แปลว่า ในบุรุษ ท., ใกล้บุรุษ ท., ที่บุรุษ ท., ครั้นเมื่อบุรุษ ท.,
 ในเพราะบุรุษ ท., เหนือบุรุษ ท., บนบุรุษ ท., ณ บุรุษ ท. ๑

ปฺริส ศัพท์เดิมคือ ปฺริส อ การันต์ในปฺงลิงค์ ลง สิ อาลปนะวิภัตติ
 ฝ่ายเอกวจนะ ลง สิ ลบ สิ เสีย สำเร็จรูปเป็น ปฺริส ปฺริส แปลว่า
 แนะบุรุษ, ลูกก่อนบุรุษ, ข้าแต่บุรุษ ฯ

ปฺริสา ศัพท์เดิมคือ ปฺริส อ การันต์ในปฺงลิงค์ ลง โย อาลปนะวิภัตติ
 ฝ่ายพหูวจนะ แปลง อ กับ โย เป็น อา สำเร็จรูปเป็น ปฺริสา
 ปฺริสาแปลว่า แนะบุรุษ ท., ลูกก่อนบุรุษ ท., ข้าแต่บุรุษ ท. ฯ

ศัพท์เหล่านี้แจกเหมือน ปฺริส (บุรุษ)

อาจารย์ (อาจารย์) ชน (ชน)	พก (นกยาง)	วานร (ลิง)
กุมาร (เด็ก) ตุรค (ม้า)	ภว (ภพ)	สหาย (เพื่อน)
ขตุติย (กษัตริย์) เณ (ขโมย)	มนุสฺส (มนุษย์)	หตุถ (มือ)
คณ (หมู่) ทุต (ทูต)	ผลิก (แก้วผลึก)	โลก (โลก)
โจร (โจร) ธช (ธง)	ปาวก (ไฟ)	รุกข (ต้นไม้)
ฉณ (มหรสพ) นร (คน)	ยกข (ยักษ์)	

ตัวอย่างการแจก กุมาร (เด็ก) เหมือน ปฺริส (บุรุษ) ดังนี้
 อ การันต์ในปฺงลิงค์แจกอย่าง กุมาร (เด็ก) ดังนี้

วิภัตติ	เอกวจนะ	พหูวจนะ
ปจฺมา	กุมารโ	กุมารา
ทฺตุติยา	กุมาริ	กุมारे
ตฺตุติยา	กุมारेณ	กุมारेहि กุมारेภิ

วิกัต์ติ	เอกวจนะ	พหุวจนะ
จตุตถี	กุมารสุส กุมาราย กุมารตถ์	กุมารานั
ปณจมี	กุมารสุมา กุมารมฺหา กุมารา	กุมาระหิ กุมาระภิ
ฉฎฐี	กุมารสุส	กุมารานั
สตตมี	กุมารสุมึ กุมารมฺหิ กุมारे	กุมारेสุ
อาลปนั	กุมาร	กุมารา

จงแต่งประโยคภาษาไทยต่อไปนี้เป็นภาษามคธ

๑. อ.พระอาจารย์ ของมนุษย์ ท. ในโลก ฯ
๒. อ.โจร ท. บนต้นไม้ ท. ของกษัตริย์ ฯ